

NU IK JE ZIE

Merlijn Kamerling

NU IK JE ZIE

Op zoek naar mijn vader

Opgetekend door Matthijs Kleyn

Eerste druk 2020

Vijfde druk 2022

ISBN 978-90-225-9457-5

ISBN 978-94-023-0741-2 (e-book)

ISBN 978-90-528-6114-2 (audio)

NUR 320

Omslagontwerp: DPS Design & Prepress Studio, Amsterdam

Portretfoto's Merlijn & Antonie Kamerling: © Mark Uyl

Zetwerk: Elgraphic

© 2020 Merlijn Kamerling en Meulenhoff Boekerij bv, Amsterdam

Deze uitgave kwam tot stand dankzij bemiddeling van

Sebes & Bisseling Literary Agency te Amsterdam

De uitgever heeft ernaar gestreefd alle rechten van derden te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen contact opnemen met Meulenhoff Boekerij bv, Amsterdam.

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

*I know where I'm going and I know the truth,
and I don't have to be what you want me to be.
I'm free to be what I want.*

– Muhammad Ali

Inhoud

PROLOOG

Zonder dat het pijn doet 9

1 Blauwe woorden 15

Kristiaan Kamerling

2 Close, blond, bruin, jong 39

Reinout Oerlemans

3 VI X MMX 62

Olivier Tuinier

4 Nee zeggen kan altijd 77

Peter Paul Muller

5 Levend dood 101

John Loudon

6 Een-twee-drietje 120

Medina Schuurman

7 *L'ombre de notre ombre* 141

Beau van Erven Dorens

8	Blij verdrietig Ammie Kamerling-van Nispen	171
9	Hel op aarde Simone Kleinsma	191
10	Andere dingen Marc Wemerman	220
11	Honderd procent oprecht Antonie Kamerling	239
12	Tijd genoeg Isa Hoes	253
	EPILOOG	
	Zorgvlied	281
	Dankwoord	287

PROLOOG

Zonder dat het pijn doet

Precies twee weken voor mijn twaalfde verjaardag pleegde mijn vader zelfmoord. In de tien jaar dat hij nu dood is, ben ik niet met hem bezig geweest en ik ben ook niet met mezelf bezig geweest. Dat wil ik de komende jaren anders gaan doen. Want overal waar ik kom, word ik met hem geassocieerd. De naam Kamerling voelt soms niet eens als mijn eigen naam. Voor veel mensen heb ik een langere naam. Niet Merlijn Kamerling, maar Merlijn de zoon van Antonie Kamerling. Het is niet dat ik dat heel erg vind, maar het is gek om voortdurend vergeleken te worden met iemand die ik niet zo goed ken. Of maar voor de helft ken. Daarom wil ik hem opnieuw leren kennen. Omdat ik voel dat ik daar zin in heb en ik benieuwd ben naar de leuke herinneringen die ik aan hem moet hebben. Want dat kan haast niet anders, die zitten ergens verstopt in een hokje in mijn hoofd. Dat hokje wil ik gaan vinden en met een beetje geluk vind ik in dat hokje ook iets van mezelf. Het is tijd om me in hem te verdiepen, zowel in zijn leven als in zijn dood. Want dat ik hem niks meer kan vragen, betekent niet dat er geen antwoorden zijn.

Met een vriend zit ik in de kroeg. Ik ken hem nog niet zo heel lang, maar het klikt tussen ons. Hij is wat ouder dan ik, misschien heb ik daardoor andere gesprekken. Of misschien klikt het gewoon omdat hij ook een dode vader heeft. Die van hem stierf na negen maanden aan kanker, die van mij stierf na vierenveertig jaar aan zelfmoord.

We drinken wat en praten uiteindelijk weer over onze vaders. Of we op ze lijken, of we ze missen. Het zijn gesprekken die ik verder nooit voer, want ik praat in principe niet over mijn vader. Dat ben ik door deze vriend weer een beetje gaan doen. Hij zegt dat hij wel eens jaloers is, omdat ik wanneer ik maar wil even naar mijn vader kan kijken en luisteren, zelfs tien jaar na zijn dood. Dat ik alleen maar zijn naam hoeft in te typen, dat ik nooit bang hoeft te zijn dat ik me mijn vaders stem niet meer kan herinneren. Ik vertel de vriend dat ik geen idee heb hoe die stem klinkt, omdat ik de naam Antonie Kamerling de afgelopen tien jaar nooit online heb opgezocht. Ik had er tot vanavond eigenlijk niet eens bij stilgestaan dat mijn vader daar ook te vinden is. De vriend kijkt me lang aan en gaat bier voor ons halen.

Als iemand me nu een video van mijn vader zou laten zien, heb ik geen idee hoe ik daarop zou reageren. Misschien voelt het meteen vertrouwd, misschien moet ik huilen. Of misschien schrik ik gewoon even en ga ik daarna rustig naar hem kijken. Laatst schrok ik ook al van hem. In de telefoon van een vriend scrolde ik door een afspeellijst en zag ik ineens een liedje van mijn vader staan. Ik heb hem blijkbaar zo diep weggestopt dat ik al kan schrikken van zijn naam. Eigenlijk weet ik niet zoveel van hem. Dat schijnt nogal gek te zijn aangezien hij overal op internet en in het collectieve geheugen te vinden is. Als zanger en als hoofdrolspeler in films als *All Stars* en *De kleine blonde dood*. Die films heb ik samen met mijn vader wel gekeken, maar ik snapte er als kind weinig van dat hij in die films ineens een andere naam en een ander leven had. Sinds de dood van mijn vader heb ik in ieder geval nooit meer iets teruggekeken waar hij in speelde. Ik heb nooit de behoefte gevoeld om daarnaar te kijken of om op internet dingen over hem te lezen. Ook omdat ik bang ben dat er toch vooral zal staan dat hij zelfmoord heeft gepleegd en dat hij depressief was. Dit is niet het beeld dat ik van mijn vader wil hebben. De vriend vraagt of ik wel weet hoe mijn vader heette in *Goede tijden, slechte tijden*. Ik val stil en gok uiteindelijk op Arnie, de

enige naam die in me opkomt. Het blijkt Peter te zijn. ‘Peter Kelder,’ zeg ik, ik herinner het me weer. Ook mijn moeder zat in de eerste aflevering, ze hadden toen nog niet eens verkering. Alles wat nu mijn leven is, bestond toen nog niet. Hun roem, hun geluk, mijn geboorte, de geboorte van mijn zusje, zijn dood en mijn leven zonder hem.

Toen mijn vader overleed, heb ik eerst twee jaar lang gehuild. We zijn meteen vertrokken uit ons huis in Zevenhoven naar een etage op de Tweede Constantijn Huygensstraat in Amsterdam. Mijn zusje was toen vijf, ik bijna twaalf. We hadden een kleine woonkamer, een minikeuken en een douche en wc op de gang. In de slaapkamer sliepen we met z’n drieën. Mijn moeder probeerde me een beetje privacy te geven door een kledingkast naast mijn bed te plaatsen, want we hadden er eigenlijk geen ruimte voor onszelf. Als een van ons verdrietig was, staken we elkaar aan. Ik kon zomaar uren huilend op bed liggen, m’n moeder nam dat over en daarna ook mijn zusje. Toch miste ik ons grote huis in Zevenhoven niet. Na de dood van mijn vader wilde mijn moeder er geen dag langer blijven. Eigenlijk wilde zij er al langer weg. Mijn ouders hadden het huis een aantal keer te koop gezet maar telkens haalden ze het weer van de markt. Dat begreep ik toen niet, maar inmiddels snap ik dat het ingewikkeld moet zijn geweest door de stemmingswisselingen van mijn vader. Het ene moment wilde hij weg uit het stille Zevenhoven om naar levendig Amsterdam te gaan, het volgende moment durfde hij dat toch niet dus dan bleven we maar weer. Toen mijn vader overleed, twijfelde mijn moeder geen moment en verlieten we het huis alsnog, een dag nadat mijn vader uit het leven was gestapt.

Dat mijn vader manisch-depressief was, heb ik nooit geweten. Er werd niet met ons over gepraat en dat snap ik ook wel. Maar daardoor snapte ik veel andere dingen niet. Eigenlijk heb ik mijn vader altijd best wel raar gevonden. Bij ons ging niets zoals het hoorde, m’n vader had schijt aan alles. Hij bracht me naar school met de Cadillac en liep in z’n badjas mee het schoolplein op, op zijn blote voeten. Het liefst

liep hij de hele dag zo rond, dat vond hij het fijnst. De andere vaders waren gewoon aangekleed, of hadden in ieder geval schoenen aan. Ik voelde me enorm voor lul gezet, en al was dat waarschijnlijk niet zijn bedoeling, ik neem hem dat nog steeds kwalijk. Ik herinner me een dag dat ik door de school liep en mijn vader in de aula achter de piano vond. Ik zat net in groep acht en hoorde eindelijk bij de stoerste kinderen van de school. Het was in de pauze, dus de hele school was daar. Mijn vader was weer op zijn blote voeten en zong luidkeels. Iedereen keek naar hem. Een 'normale' vader doet dat soort dingen niet, daar was ik me toen heel bewust van. Voor de deur van ons huis hadden we een parkeerplaats die bezaaid lag met grind en ik snapte niet hoe hij daar zonder schoenen overheen kon lopen. Daarom wilde hij me dat leren, hij stond erop dat ik ook zonder schoenen over het grind zou lopen. Dan zei ik: 'Waarom zou je dat doen, papa? Dat doet hartstikke veel pijn.' Maar dat ontkende hij. 'Het doet geen pijn,' zei hij. 'Doe het maar gewoon en zeg tegen jezelf dat het geen pijn doet. Je zult het gevoel vanzelf waarderen.' Ik denk dat iedereen van die leeftijd zijn eigen vader behoorlijk gek had gevonden en ik was geen uitzondering. Pas veel later begreep ik dat hij voor veel mensen een idool was en zelfs een held. Dat hij daarom ook de naam Hero kreeg in *All Stars*. Voor mij is hij dat nooit geweest. Ik schaamde me juist voor hem.

Na de dood van mijn vader heb ik als kind wel veel met mijn moeder over depressies gepraat. Ze wilde me uitleggen wat het precies was, ze zei dat er een stofje ontbrak in zijn hoofd. Degene die het meest zijn best deed om mijn vader levend te houden, was mijn oom Kristiaan. Hij lijkt niet sprekend op mijn vader, maar je kunt goed zien dat ze broers zijn. Hij haalde me regelmatig op en dan gingen we naar de bioscoop. In eerste instantie vond ik dat leuk, want het betekende afleiding en het zorgde ervoor dat ik even weg was van die kleine zolder. Maar hij begon ook vaak uit het niets te vertellen over zijn herinneringen. En hij wilde weten wat ik daarvan vond, of ik iets herkende, of ik op mijn vader leek. Ik vind het niet gemakkelijk om iemand af te kappen, maar ik praat ook niet makkelijk over mijn ge-

voelens, zeker als ik daar geen zin in heb. Dus gaf ik korte antwoorden. Dat doe ik nu nog steeds wel eens als iemand te dichtbij komt. Als ik thuiskwam, vertelde ik het aan mijn moeder. Dat ik een leuke middag had willen hebben, dat ik het gewoon gezellig wilde hebben met mijn oom. Ik had het gevoel dat mensen alleen maar mijn vader zagen als ze naar mij keken.

Daarom heb ik sinds zijn dood een aantal dingen besloten. Eerst heb ik na twee jaar tegen mezelf gezegd: ik stop met verdrietig zijn. Ik heb er geen zin meer in. Omdat ik het gewoon niet meer aankon, denk ik. Alles wat met mijn vader te maken had, stopte ik weg. Er volgden jaren waarin ik onhandelbaar was op school, tot diep in de nacht uitging, overal baantjes aannam en weer ontslagen werd omdat ik niet op kwam dagen of ruziemaakte. Op mijn vijftiende besloot ik dat ik ook stopte met over mijn vader te praten. Dat mensen me niets meer hoefden te vragen, omdat ik geen antwoord zou geven. Dat ik zelf wilde bepalen wanneer ik bezig zou zijn met mijn dode vader. Waardoor ik uiteindelijk nooit meer over hem praatte. Wanneer ik per ongeluk wel aan hem denk, neem ik hem kwalijk dat hij uit het leven is gestapt. Maar als het allemaal komt door het ontbreken van een stofje in zijn hoofd, kan ik hem natuurlijk niets kwalijk nemen. Maar het is ook niet zo dat ik het iemand anders kwalijk kan nemen. Hij is degene geweest die ervoor koos om zelfmoord te plegen, mijn zusje en ik mochten niet meebeslissen of we dat een goed idee vonden. Die beslissing nam hij zelf, zonder te overleggen. Dat soort gedachtes vind ik zo zwaar dat het beter voelt om er helemaal niet meer aan te denken. Als ik op een dag iets leuks kan doen, doe ik dat altijd liever dan met mijn vader bezig zijn of naar zijn graf gaan. Anderen doen dat nog wel. Mijn moeder en mijn zusje hebben het nog wel eens over hem en op zijn verjaardag en op zijn sterfdag komen er nog steeds mensen bij elkaar. Ook mijn moeder en mijn zusje zijn daarbij. Ik blijf thuis of ik ga naar mijn vrienden om er niet aan te hoeven denken. Bij zijn graf ben ik al jaren niet geweest.

Ondertussen heeft niets me sinds de dood van mijn vader iets gebracht. Er is niets wat ik zelf heb gepresteerd, waar ik trots op ben, wat simpelweg van mij is. En inmiddels ben ik ervan overtuigd dat het verdriet om mijn vader, of het niet toelaten van dat verdriet, me tegenhoudt om iets van mezelf te maken. Ook omdat dat niet kan als ik mezelf niet ken. En dat wil ik niet meer, ik wil wat gaan doen met mijn leven. Inmiddels ben ik eenentwintig, ik ben volwassen en ik ben benieuwd naar mijn vader. Naar papa. Niet alleen naar wie hij was, maar ook naar wie ik voor hem was. Want al vind ik mezelf nu niet de moeite waard, misschien vond mijn vader mij wel de moeite waard. Niet voldoende om voor te blijven leven, maar wel om van te houden. Ik sta er geloof ik wel voor open om hem opnieuw te leren kennen. Hij heeft mij nooit iets verteld over zijn depressies, zijn gekke buien en zijn drijfveren, maar hij heeft er wel met andere mensen over gesproken. Ik begreep van mijn moeder dat hij ondanks zijn roem altijd heel nuchter en eerlijk was, dat hij gewoon vertelde wat hij dacht en hoe het met hem ging. Dat bleek vooral achteraf, dat hij over zijn depressies heel open was geweest in interviews bijvoorbeeld. Maar ook tegen vrienden, tegen journalisten, als ze er echt naar vroegen. Ik heb hem er zelf nooit naar kunnen vragen, maar ik kan wel bij zijn vrienden en in archieven op zoek gaan naar zijn antwoorden. En misschien vertelt hij dan niet alleen hoe hij in elkaar steekt, hopelijk leert het me ook iets over mezelf.

1

Blauwe woorden

Kristiaan Kamerling

‘Anthonie Willem Constantijn Gneomar Kamerling’ staat er in het eerste zoekresultaat op Google. Het is mijn vaders Wikipedia-pagina die vertelt dat hij een Nederlandse acteur en zanger was. Ik blijf even hangen bij het woordje ‘was’, maar laat het snel los. Dat staat er omdat hij dood is, dat weet ik wel, maar ik snap niet waarom je niet in de tegenwoordige tijd dood mag zijn. Ik was alweer vergeten dat hij eigenlijk Anthonie met een h heette. Waarom hij die letter uit zijn voornaam wilde hebben, weet ik niet meer. Ik weet alleen nog dat hij dat graag wilde, misschien wist hij zelf niet eens waarom.

Er worden op de pagina twee regels gewijd aan *Goede tijden, slechte tijden* en er wordt vermeld dat hij bij het Amsterdamsch Studenten Corps zat. Daar vind ik hem niet echt een type voor. Vervolgens worden zijn films opgenoemd. *De kleine blonde dood*, die ik dus vroeger wel eens samen met hem heb gekeken. Ik snapte toen niet waarom dat jongetje hem in de film steeds papa noemde. *Suite 16* is een internationale film waarin hij de hoofdrol speelde met Pete Postlethwaite. Als ik op zijn naam klik, herken ik hem van Hollywood-films: *The Usual Suspects*, *Inception* en *Romeo + Juliet*. Wat cool dat m’n vader met hem een film heeft gemaakt. Net als ik me afvraag of deze meneer me iets over mijn vader zou kunnen vertellen, zie ik dat hij al dood is. Hij overleed drie maanden na mijn vader aan kanker. *All Stars* wordt ook vermeld, dat is die film over dat voetbalteam. De filmposter hangt ingelijst in m’n woonkamer omdat m’n moeder er ook in meespeelde. Ik klik op de naam Ruud van Hemert, dat is een regisseur die

twee films van m'n vader heeft geregisseerd: *Ik ook van jou* en *Feest-je!* Van allebei de films heb ik nog nooit gehoord. Die regisseur is ook al dood, dus dat schiet niet op. Over *Ik ook van jou* wordt geschreven dat het gebaseerd is op een boek van Ronald Giphart, dat de film een groot succes was en veel seksscènes bevat. Dan sla ik hem graag even over, sorry pap.

In de laatste alinea wordt gezegd dat papa tot zijn overlijden met Isa Hoes was getrouwd en twee kinderen kreeg. Dat zijn Vlinder en ik. Er staat verder een naam van een ex-vriendin waar ik niet op wil klikken en de naam van mijn tante Liesbeth omdat zij ook in films speelt, daarna wordt vermeld dat hij een einde aan zijn leven maakte en op Zorgvlied begraven ligt. Als ik op de blauwe woorden 'een einde aan zijn leven' klik, beland ik op een pagina die 'Zelfmoord' heet met daaronder de benamingen 'zelfdoding' en 'suïcide'. Ik weet zelf nog steeds niet hoe ik het noem, ik vind geen enkele benaming prettig. Er wordt uitgelegd dat suïcide afkomstig is van het Latijn. *Sui* is 'zelf' en *caedere* is 'doden'. Ik vraag me af of mijn vader dat ook wist, maar aangezien hij bij het corps heeft gezeten, zat het met zijn Latijn vast wel goed.

Ik ga terug naar de zoekresultaten van Google. Er staat dat mijn moeder zich na zijn dood nog steeds kan ergeren aan mijn vader. Ik klik op de link. Het is een interview uit de *Metro* waarin mijn moeder vertelt dat mijn vader slecht tegen de zon kon. Dat hij dan klaagde dat het te warm was.

Ah ja, denkt ze dan, dat gezeur van hem.

Ik zoek verder. Er staan video's waar ik niet op wil klikken, omdat ik zijn stem nog niet durf te horen. Er zijn foto's van zijn uitvaart in het Amstel Hotel. Ik herinner me daar niet veel van, behalve dat er veel cameraploegen op de stoep stonden en er foto's van me werden gemaakt toen ik met mijn zusje op de achterbank van de Cadillac zat. Ik herinner me de geur van Amsterdam nog, want die kende ik nog niet, en ik voelde dat de wind anders was dan de wind van een

dorp. Zachter leek het. Tussen de hoge gebouwen door kwam de wind maar van één kant, waardoor de lange haren die ik als kind had niet alle kanten tegelijk op waaiden.

Op de website van *Libelle* staat dat papa een interview heeft afgezegd. De redacteur schrijft dat ze net een mailtje van mijn vader zit te lezen waarin hij zegt dat hij toch niet kan afspreken. Op datzelfde moment komt haar baas binnenlopen en zegt dat hij is overleden.

‘Antonie Kamerling,’ schrijft ze. ‘Mijn generatie is groot met hem geworden, want wie kende Peter Kelder uit *GTST* niet? Ik weet nog dat ik zwijmelde over deze knappe jongen met zijn warrige blonde haar.’

Wat gek dat hij wel een mailtje stuurt naar de *Libelle* dat er iets tussen is gekomen – of gaat komen – maar dat hij niet even een briefje voor mij heeft achtergelaten. Ik weet niet waarom hij niet een paar minuutjes uittrok om even iets voor mij en Vlinder op een papiertje of ansichtkaart te schrijven. Ik klik verder. ‘Knipsels Antonie Kamerling, supermooi pakket,’ staat op Google. Ik beland op Marktplaats. Moniek biedt het aan. Er staan foto’s bij, maar ik kan niet goed zien wat het is. Ik maak een account aan zonder een achternaam in te vullen.

‘Hoi Moniek,’ schrijf ik, ‘zijn je knipsels van Antonie Kamerling nog te koop? Ik hoop het! Groetjes, Merlijn.’

Ze reageert binnen twee minuten. ‘Interesse?’ vraagt ze.

‘Absoluut! Wat wil je ervoor hebben?’

‘Is een mooi pakket, hoor,’ schrijft Moniek. ‘Ik wil er graag € 5 voor krijgen. Inclusief verzenden € 7,50. Gaat u hiermee akkoord?’

Ik stuur terug dat het goed is en geef Moniek mijn adres. Ik klik op de betaalbalk.

‘Ik heb het naar je overgemaakt, dank je wel,’ stuur ik.

‘Gaat vandaag op de bus, heeft u het morgen! Veel plezier ermee,’ schrijft Moniek.

‘Drie mooie xL-posters van Antonie Kamerling,’ biedt Marja in een volgende advertentie aan.

‘Hoi Marja!’ stuur ik. ‘Heb je de posters van Antonie Kamerling nog te koop? Hoor het heel graag, dank je wel!’

Marja reageert binnen drie minuten. Ook zij wil er vijf euro voor, maar de verzendkosten vallen elf cent duurder uit dan bij Moniek. Ik betaal en geef haar mijn adres.

‘Mag ik je achternaam nog even?’ vraagt ze. Ik klik Marja weg.

‘ANTONIE KAMERLING 4X HITKRANT’ staat boven de volgende advertentie. De aanbieder heet Zonnenstraaltje. Of, zoals ze zelf zegt, ZONNENSTRAALTJE.

‘Hallo Zonnenstraaltje! Heel graag neem ik de Hitkranten met Antonie Kamerling van je over! Wat wil je ervoor hebben?’

Zonnenstraaltje reageert in tien minuten: ‘Wat wil je ervoor betalen??’

‘€ 10?’ stel ik voor.

‘Het zijn 5 bladen. 12,50 vind ik een mooi bedrag excl. verzenden.’

Het is dat ik een kater heb, anders had ik ruzie met haar gemaakt. Daar heb ik nu geen zin in. Als het me niet lukt om met mijn familie te praten over mijn vader, ga ik ook geen ruzie om hem maken met wildvreemden. ‘O, ik dacht dat het er vier zouden zijn, maar vijf is natuurlijk helemaal mooi. Ik maak het naar je over, dank je wel,’ stuur ik.

‘Je krijgt een betaalverzoek van me,’ zegt ze.

Mijn vader is handelswaar geworden, mensen doen moeilijk om een paar euro voordat ze elkaar een klein stukje van hem gunnen. Ik maak het bedrag over en klap mijn laptop dicht. Ik ben genoeg in mijn vaders wereld geweest voor vandaag, maar ik dwing mezelf hem de volgende dag weer onder ogen te komen. Ik pak nog even mijn telefoon. ‘Ik ben er klaar voor om over papa te praten,’ stuur ik naar mijn oom Kristiaan. ‘Wat goed van je,’ stuurt hij terug. Ik vraag of ik morgen bij hem langs mag komen. Hij zegt dat dat kan, in de ochtend. Het is morgen woensdag, hij vraagt of ik daarna kan blijven om op de kinderen te passen. Samen met tante Sanne heeft Kris twee dochters, Isis en Benthe, en een zoontje, Sep. Ik pers eruit dat ik met vrienden op een festival ben geweest dit weekend en te brak

ben om te babysitten. Het is niet gelogen, maar toch kost het me moeite om mijn oom teleur te stellen. 'Oké,' stuurt hij terug, 'andere keer dan.' Ik reageer niet. Ik durf niet te zeggen dat ik niet meer wil babysitten, dat ik inmiddels eenentwintig ben en dat hij daar iemand anders voor moet vinden. 'Tot morgen,' app ik hem, 'ik ben om elf uur bij je.' Ik gooi m'n telefoon op de bank en loop de deur uit. Ik wil even niks meer horen, lezen of voelen. Ik wil gewoon naar de coffeeshop.

De omgeving rond Kristiaans huis ken ik goed. Als je er nooit eerder bent geweest, denk je minstens tien minuten dat je verkeerd rijdt. Zijn huis lijkt in het grote niets te staan, op nog geen half uur van Amsterdam.

Ik parkeer de auto van mijn moeder op de oprit. Kristiaan staat al in de deuropening. Op blote voeten.

'Ha!' roept hij met een arm in de lucht.

'Hoi,' zeg ik en ik sla twee armen om hem heen. We zijn precies even groot.

'Goed je te zien,' zegt hij in mijn oor.

In mijn linkerooghoek zie ik achter het raam mijn vader op een schilderijtje aan de muur. In de keuken maakt Kristiaan koffie. De keuken is een soort ontplofte woonkamer. Aan de muren hangen pannen en pollepels, op een kookeiland liggen boeken en tijdschriften. Er staan twee luie stoelen bij een open haard, op de eettafel liggen kinderspullen. Schriftjes, jongensspeelgoed en borden waar nog hagelslag aan plakt.

'Hoe gaat het?' roept Kristiaan boven de herrie van het koffie-apparaat uit.

'Goed,' zeg ik. 'Met jou?' Ik loop de gang in om mijn jas op te hangen en ga de kamer in waar het schilderijtje hangt.

'Ook goed!' roept Kris.

Het is een soort werkkamer met een bureautje en boekenplanken. Het schilderijtje is ongeveer dertig bij dertig centimeter groot. Papa is gemaakt van felle kleuren. Zijn haren zijn geel en zijn gezicht

is knalroze. Ik ken de foto waar het op lijkt, die hing heel lang boven mijn bed toen ik nog bij mijn moeder woonde. Ik weet eigenlijk niet waar die foto nu is.

Kristiaan komt naast me staan en zegt niks. Samen kijken we naar het schilderijtje. Over papa's gezicht lopen rode en paarse lijnen die iets moderns of abstracts aan het werk geven. De achtergrond is blauw, terwijl dat op de foto niet zo was.

'Was mijn vader een leuke broer?' vraag ik.

'Hij was een grappige, veelzijdige, soms moeilijk bereikbare broer; hij kon heel lief en zorgzaam zijn, maar ook zo nu en dan cynisch naar mij toe, waar ik niet altijd goed mee om kon gaan. Maar ik had een diepe zielsband met hem. Hij was echt een oudere broer. Een soort baken dat ik nog steeds mis. Hij is maar drie jaar ouder dan ik – ik heb een vriend met wie ik nog meer scheel en bij wie ik dat niet merk – en toch voelde Antonie als iemand die een stuk ouder is. Nog steeds eigenlijk, terwijl ik nu ongeveer zes jaar ouder ben dan hij is geworden. Het komt doordat hij zo slim is, denk ik, slimmer dan ik. Ik vond hem ook grappiger. Ik heb hem op een voetstuk geplaatst.'

'Is dat wel goed, als er één op een voetstuk staat?'

'Nou, niet echt natuurlijk. Maar hij kon er niks aan doen dat ik dat deed. Hoewel hij dus wel heel cynisch tegen me kon doen, vooral toen we in onze middelbareschooltijd zaten. Dan zei ik 's avonds aan tafel iets wat niet klopte en dan kon hij me echt hard aanpakken op mijn algemene ontwikkeling en daar scherpe grappen over maken.'

Ik moet lachen, al voelt het een beetje ongepast.

'Ik doe dat ook,' zeg ik tegen Kristiaan. 'Bij mijn vrienden, die pest ik ook altijd met dat soort dingen. Als we op de bank zitten en iemand zegt iets doms, dan kan ik die vriend daar echt op pakken.'

Kristiaan moet lachen. 'Nou,' zegt hij, 'niet gedacht dat ik het leuk zou vinden dat je die eigenschap van hem hebt geërfd. Kom, we gaan de tuin in.'

Kristiaan loopt voor me uit. Het huis is stil. Sanne en de kinderen zijn op het strand, zegt hij. En dat we daar ook heen kunnen als ik dat

leuk vind. Ik merk nu pas dat het heel lekker weer is en dat ik voor niks een jas aanhad in de auto.

‘Toen hij bekend werd,’ zegt Kristiaan terwijl hij op een tuinbank gaat zitten, ‘keken mensen constant naar hem. Dat maakte hem gek genoeg een nog grotere broer. Hij was een positieve zichtbare kracht naast mij, waardoor ik me automatisch zelfverzekerder voelde.’

‘Heb je er gebruik van gemaakt dat hij je broer was?’

Kristiaan grijnst. ‘Met meisjes, bedoel je?’

Ik knik.

‘Tuurlijk,’ zegt Kris lachend. ‘Ik was toen eenentwintig en studeerde net in Groningen. *Goede tijden, slechte tijden* was immens populair onder studenten en ineens was ik de broer van Peter Kelder. Het klinkt heel stom, maar ik voelde me er toch een beetje groter door, zelfverzekerder. Mijn achternaam opende deuren, als je begrijpt wat ik bedoel.’

‘Je vond het niet erg dat je met meisjes in bed lag die dat deden vanwege je achternaam?’

Kris lacht hard. ‘Nee hoor, en dat was ook echt niet altijd zo! Maar het kon me niks schelen. Later, na mijn studententijd, had ik er ook profijt van toen ik in het vastgoed ging werken. Doordat Antonie mijn broer was, startte ik gesprekken regelmatig met een voor-sprong. Mensen vonden hem nu eenmaal heel leuk en daardoor vonden ze mij automatisch ook leuker dan gebruikelijk zou zijn bij een eerste ontmoeting.’

‘Maar waren papa en jij close met elkaar?’

‘Toen we jong waren minder, denk ik. Als je jong bent, is drie jaar een groot leeftijdsverschil. We voetbalden bijvoorbeeld wel veel samen, maar als zijn vriendjes kwamen voetballen, mocht ik meestal niet meespelen. Anique zat qua leeftijd precies tussen Antonie en mij in en de vriendjes van Antonie waren verliefd op haar of vonden haar wel spannend. Dus als ze kwamen voetballen, sloofden ze zich natuurlijk enorm uit. En ik zat dan vanaf de zijlijn toe te kijken.’

‘Dat klinkt best zielig.’

‘Welnee, ik was gewoon de jongste toen. Zeker vanaf de middel-

bareschoolperiode hebben we veel lol gemaakt en fijn contact gehad – samen, in ons gezin en met vrienden. Uiteindelijk ontwikkelden we die enorme zielsband met elkaar.’

Om ons heen ligt een grasveld dat als tuin dient. Er staat een oud schuurtje en er liggen ballen en hoepels, eromheen staan bomen. Het is warm en windstil. De laatste keer dat ik hier was, moet met een verjaardag zijn geweest. Ik was er met mama en Vlinder, we woonden toen nog samen. Nu ik Vlinder niet meer dagelijks om me heen heb, is onze band veranderd. Maar eigenlijk ook weer niet. Als ik haar na twee weken zonder contact weer zie, is alles net zo goed als daarvoor. Dan geven we elkaar een knuffel en weten we precies waar we staan. Ik geloof dat ik om niemand zoveel geef als om haar, ook al zijn we totaal verschillend en schelen we zes jaar. Ik denk dat ze nog maar één keer bij me thuis is geweest, terwijl ik er bijna twee jaar woon. Maar dat vind ik niet erg, ik weet dat dat niks betekent. Het is gewoon hoe het leven loopt. Dus ik snap wel wat Kristiaan bedoelt met die enorme zielsband.

‘Wat ik wel een tijdje moeilijk vond...’ Kristiaan laat een stilte vallen en trekt zijn knieën op.

Zijn voeten zijn bruin van de zon en van het vuil. Het kan haast niet anders dan dat hij net als mijn vader een hekel heeft aan schoenen.

‘... is dat als ik hem belde – ik heb het over twee of drie jaar voor zijn dood – en ik vroeg hem: “Zullen we een keer afspreken voor de gezelligheid?”, dan zei hij dat dat voor hem niet hoefde. Hij wilde dat er een reden was om af te spreken. Liefdesverdriet of andere problemen waar ik mee zou kunnen zitten. Als dat zo was, dan konden we afspreken. Maar niet zomaar voor de gezelligheid.’

‘Wat raar,’ zeg ik.

‘Ja, daar kreeg ik toen ook mijn vinger niet achter. Terwijl er ook een avond is geweest, een paar jaar voor zijn dood, dat we samen uit eten waren. Hoe heette dat restaurant ook alweer? Een heel mooi interieur uit de jaren zestig had het en een prachtige Franse keuken, aan de Noordermarkt in Amsterdam. Daar hebben we toen ontzet-

tend lekker gegeten met z'n tweetjes. Het moet zijn verjaardag zijn geweest, of die van mij. Dat was een heel leuke, fijne avond en daarna ging voor mijn gevoel de deur weer dicht voor gewone gezelligheid. Dat kon hij er niet bij hebben, leek het. Na zo'n avond trok hij zich toch ook weer terug.'

'Wist je toen niet waardoor het kwam? Dat het misschien met zijn depressiviteit te maken had?'

'Nee, dat zag ik niet. Hij was er gewoon vaak niet. Toen ik nog in Groningen studeerde en met kerst naar huis zou gaan, verheugde ik me erop om hem eindelijk weer te zien. Maar dan liet hij als enige van de familie verstek gaan. Dat vond ik ontzettend jammer, maar hij vond de groep te groot, denk ik. Vader, moeder, broer, zussen, aanhang. Hij vond het niet fijn om in zo'n grote groep te zijn. Op een gegeven moment confronteerde ik hem ermee en dat zorgde voor spanningen tussen ons. Hij zei dat hij er niet zo bij betrokken wilde worden door mij, dat hij niet mee wilde doen in het systeem waarin de dingen zouden moeten gaan zoals ze altijd gaan. Ik voelde me aangevallen. Het is voor mij een beetje te vergelijken met het moment waarop je tegen mij zei dat je niet meer over Antonie wilde praten. Er wordt daarmee een band doorgesneden, zo voelt het. Maar hij gaf gewoon zijn grens aan, wat goed is natuurlijk. Ik wilde Antonie te graag overal bij hebben. En compleet zijn als gezin. Vervolgens, toen hij was overleden, wilde ik zijn herinnering levend houden. Onder andere door er met jou over te praten. Ik had niet door dat ik hem en later jou iets oplegde waar jullie geen zin in hadden, dat ik te hard mijn best deed.'

Hij neemt een slok koffie.

'Ik heb een vriend die elke week met zijn broer ging eten,' zegt hij, 'elke maandagavond. Daar was ik jaloers op, in positieve zin. Dat wilde ik ook wel.'

'Ik zou ook wel het liefst elke week met Vlinder eten,' zeg ik. 'Toch doen we dat niet. Ik weet eigenlijk niet waarom.'

'Misschien is dat inderdaad vergelijkbaar. Het gekke is dat ik hem ontzettend mis, al weet ik dus niet precies wat ik mis. Het moet die

zielsverwantschap zijn. Die sterke band die we hadden, ondanks het feit dat hij soms ook zo onaardig kon doen.'

'Onaardig?' vraag ik.

'Ja,' zegt hij. 'Tegen je broer zeggen dat je niet af wilt spreken voor de gezelligheid, dat je daar geen zin in hebt, kwam op mij onaardig over. Hij gaf vrij helder en eerlijk zijn grenzen aan, al zag ik dat toen niet. Waarschijnlijk was het gewoon druk in zijn hoofd en kon hij ons er niet bij hebben, en gaf hij dat aan. Maar met de boodschap dat als we hem echt nodig hebben, hij er zou zijn. Dus hij stond wel voor ons klaar, maar gezelligheid lukte dan niet. Tegenwoordig staan zelfhulpboeken er vol mee, dat je grenzen aan moet geven, niet constant je omgeving moet *pleasen*, dat breekt je op. Hij zag dat toen al heel goed in, zo'n dertig jaar geleden al. Je werk, je relatie, je kinderen, het kost allemaal energie. Als je dat niet hebt, moet je bezuinigen op andere vlakken: vrienden, familie. En dat deed hij. Hij koos voor jou, Vlinder, Isa en zichzelf. Dat hij die grenzen zo duidelijk durfde aan te geven, vind ik achteraf eigenlijk heel knap.'

'Wanneer zag je hem wel?'

'Ik zag hem bijvoorbeeld als hij voor werk in Amsterdam moest zijn. Jullie woonden in Zevenhoven, dat was zeker drie kwartier rijden. Als hij tot laat had gewerkt in het theater, kwam hij wel eens bij mij logeren. In Amsterdam had ik een kantoor, samen met mijn twee compagnons. Dat was een paar jaar voor zijn dood. In dat kantoor hadden we ook een bed and breakfast gemaakt en na de repetities voor die musical met Simone Kleinsma, *Sunset Boulevard*, kwam hij daar vaak slapen. Hij werkte tot laat, vaak tot na middernacht, terwijl wij om negen uur 's morgens begonnen. Wanneer hij wakker werd, kwam hij even bij ons hangen in het kantoor. Dat was heel gezellig en relaxed. Als we elkaar zagen, hadden we direct goed contact. Hij vond die musical heel zwaar om te doen, hij werd er oververmoeid van, had geen energie meer over. Toch moest hij doorzetten van zichzelf. Hij had in series gespeeld, films, toneel, muziek gemaakt en nu wilde hij ook dit kunnen. Hij wilde iets bewijzen aan zichzelf, leek het wel. Ik snapte dat niet goed. Als het je zo-